

ผลของโปรแกรมการเปิดเผยตนเองที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและทักษะการทำงานแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

The Effect of a Self-Disclosure Program on Peer Relationships and Collaborative Working Skills of Third-Grade Student

ธัญรดา แก้วกันหา *

Tanrada Kaewkunha

ชุตินา สุรเศรษฐ์ **

Chutima Suraseth

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลองเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเปิดเผยตนเองที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นนักเรียนที่ผ่านการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนอนุบาล-ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน กลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกการเปิดเผยตนเองที่พัฒนาขึ้นตามโมเดลการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ประกอบด้วย แบบวัดสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและแบบวัดทักษะการทำงานแบบร่วมมือดำเนินการก่อนและหลังการทดลอง รวมถึงในระหว่างติดตามผล ข้อมูลทางสถิติพื้นฐานที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรพหุนาม (MANOVA) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรพหุนามแบบวัดซ้ำ (repeated MANOVA) ผลปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและทักษะการทำงานแบบร่วมมือของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและทักษะการทำงานแบบร่วมมือของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน, ทักษะการทำงานแบบร่วมมือ, การเปิดเผยตนเอง

*นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Graduate Student of Educational Psychology Division, Department of Educational Research and Psychology, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail Address: namfon_raad@hotmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**Lecturer of Educational Psychology Division, Department of Educational Research and Psychology, Faculty of Education, Chulalongkorn University E-mail Address: chutima.p@g.chula.ac.th

ISSN 1905-4491

Abstract

This quasi-experimental research used a pretest-posttest control design to investigate the effect of a self-disclosure program on peer relationships and collaborative working skills of third-grade students. The participants were 40 students from a public elementary school in Bangkok, Thailand. The objective of the study was to compare peer relationships and collaborative working skills in the third-grade students between the experimental group and the control group. The groups were assessed before and after the experiment, and also in subsequent follow up periods. Treatment of this experiment was through a self-disclosure program based on a cognitive-social learning model of social-skills training. The experimental group participated in 10 sessions of 50-minute duration per session over 2 weeks. The data were collected by the peer relationships questionnaire and the collaborative working skills questionnaire. After MANOVA and repeated MANOVA analysis, the experimental results showed 1) The experimental group, after participating in a self-disclosure program, at post and follow up period, had higher levels of peer relationships and collaborative working skills than the control group, with a statistical significance of .05. 2) The level of peer relationships and collaborative working skills in the experimental group, at post and follow up periods, were higher than at the pretest, with a statistical significance of .05.

Keywords: peer relationships, collaborative working skills, self-disclosure

บทนำ

การสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทักษะชีวิต ตลอดจนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญซึ่งส่งผลให้การเรียนแบบร่วมมือมีประสิทธิภาพ ส่งผลดีต่อการทำงานเป็นทีม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน เช่นเดียวกับความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 และเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการเรียนรู้ที่ดีที่สุด (Johnson & Johnson, 2014; Ladd et al., 2014; Saavedra & Opfer, 2012) ซึ่งทักษะในการทำงานร่วมกันนั้นจะถูกพัฒนาขึ้นจากการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Baines et al., 2009; สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โดยอาศัยการเปิดเผยตนเอง ซึ่งเป็นความสามารถในการเปิดเผยหรือให้ข้อมูลของตนเองแก่ผู้อื่น อาจประกอบไปด้วยข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลทางด้านความคิด ความชอบ ความรู้สึก ที่ตนเองมีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นรูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลใช้คำพูดบอกเล่าเกี่ยวกับรายละเอียดตนเองให้อีกบุคคลหนึ่งรู้ (Derlega, 1984; DeVito, 2014; Guerrero et al., 2017; Tardy & Dindia, 2006; Wood, 2012) ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการสร้าง การรักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ (Tardy & Dindia, 2006)

การเปิดเผยตนเอง สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน และทักษะการทำงานแบบร่วมมือในวัยเด็กตอนกลาง

เพื่อนเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการของวัยเด็กตอนกลาง (6-12ปี) (Cronin & Mandich, 2016; Keenan et al., 2016) เด็ก ๆ ในวัยนี้มักเห็นคุณค่าของความเป็นเพื่อนเพราะพวกเขาให้การสนับสนุนทางอารมณ์ มีการเปิดเผยตนเองระหว่างกัน (Parker & Asher, 1993; Parker, Rubin, Erath, Wojslawowicz, & Buskirk, 2006) และเริ่มมีการพัฒนาเป็นกลุ่มเพื่อน การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นและได้รับประสบการณ์ที่เป็นอิสระจากพ่อแม่ผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ซึ่งพวกเขาจะมีโอกาสได้พัฒนาอัตมโนทัศน์ (self-concept) จากการปฏิสัมพันธ์อย่างกว้างขวางกับบุคคลอื่น

(Hartup, 1992, 1996) ในวัยเด็กตอนกลางหรือวัยรุ่นโอกาสในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะเพิ่มขึ้น เด็กในวัยนี้จะใช้เวลาเกือบทั้งวันกับเด็กคนอื่น ทั้งในห้องเรียน ในโรงเรียน หรือในบริเวณบ้านใกล้เคียง (Semrud-Clikeman, 2007) เด็กวัยเรียนให้ความสำคัญอย่างมากกับความชอบและความไม่ชอบเพื่อนว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันระหว่างพวกเขาด้วย (Ladd et al., 2014) ซึ่งตรงกับ Baines et al. (2009) ที่ให้ข้อเสนอแนะว่าการที่ผู้สอนให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานเป็นกลุ่มนั้น จะช่วยให้การทำงานเป็นกลุ่มประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนในทุกห้องเรียนได้ (Stehlik, 2018) อีกทั้งสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนนั้นยังสามารถเป็นแรงผลักดันให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนการแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม (Wentzel, 2017; Wentzel & Watkins, 2002)

กระบวนการการเปิดเผยตนเองนั้นเป็นการเสริมสร้างความใกล้ชิดและความคุ้นเคยสนิทสนมในความสัมพันธ์ ในระดับที่รู้จักกันผิวเผินนั้นการเปิดเผยเกี่ยวกับข้อมูลที่มีความคล้ายคลึงกันทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมโยงกันภายในขึ้นระหว่างบุคคล (Buhrmester & Prager, 1995; Laurenceau, Barrett, & Pietromonaco, 1998) จากนั้นการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นส่วนตัวเกี่ยวกับตนเองมากขึ้นจะสร้างประสบการณ์ของความคุ้นเคยสนิทสนมในการพัฒนาความสัมพันธ์ (Altman & Taylor, 1973) และเป็นการรักษาความคุ้นเคยกันและความสัมพันธ์ที่รู้จักกันดีอยู่แล้วด้วย (Prager et al., 1989) ซึ่งการเปิดเผยตนเองมีผลในการพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ในการสร้างความใกล้ชิดสนิทสนม ความไว้วางใจเชื่อใจกัน (Johnson & Noonan, 1972; Wheelless & Grotz, 1977) และความชอบ (Collins & Miller, 1994; Derlega et al., 1987; Sprecher & Hendrick, 2004; Sprecher et al., 2013a; Sprecher et al., 2018) ให้เกิดขึ้นระหว่างกัน ซึ่งมีประโยชน์ทั้งในการเริ่มพัฒนาความสัมพันธ์ และการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้คงอยู่ การเปิดเผยตนเอง ในแง่ของมิตรภาพในวัยเด็กและวัยรุ่นนั้นจะทำให้ความสัมพันธ์เหนียวแน่นเข้มแข็งขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป เพราะการเปิดเผยตนเองเป็นการเพิ่มความเข้าใจและความเชื่อใจให้เกิดขึ้นระหว่างกัน (Buhrmester & Prager, 1995) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน (Bukowski et al., 2009; Bukowski et al., 2018; Hartup, 1992, 1996)

นอกจากนี้งานวิจัยหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญอย่างมากในการทำงานแบบร่วมมือเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ คือความรู้สึกสนิทสนมและเชื่อใจซึ่งกันและกัน ซึ่งความเชื่อใจในการทำงานร่วมกันนั้นเกิดขึ้นได้โดยการเปิดเผยตนเองเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีระหว่างกันและสร้างความไว้วางใจให้กับผู้อื่น Johnson (1973) ระบุว่าในกรณีที่จะต้องทำงานแบบร่วมมือกับผู้อื่นให้มีประสิทธิภาพนั้น บุคคลจะต้องมีทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการเปิดเผยตนเองเพื่อสร้างความไว้วางใจให้กับผู้อื่น โดยเริ่มจากการที่บุคคลเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับแนวคิด อารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับงานที่ต้องทำร่วมกัน วิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน หรือวิธีการที่แต่ละคนจะใช้ในการทำงานร่วมกัน ลำดับถัดไปคือการที่แต่ละคนในสถานการณ์ที่ต้องทำงานร่วมกันตอบสนองด้วยการยอมรับซึ่งกันและกัน จากนั้นเกิดการเปิดเผยตนเองอย่างเท่าเทียมกันทั้งสองฝ่ายหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลส่วนตัวซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการสร้างและการรักษาความเชื่อใจในสถานการณ์ที่ต้องทำงานร่วมกัน (Sprecher et al., 2013a) นอกจากนี้การเปิดเผยตนเองยังมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (cohesiveness) (Elias et al., 1989; Rosenfeld & Gilbert, 1989; Stokes et al., 1983) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมที่ทำให้การทำงานแบบร่วมมือมีประสิทธิภาพ (Beal, Cohen, Burke, & McLendon, 2003; Johnson & Johnson, 2014; Mullen & Copper, 1994) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือความเหนียวแน่นในกลุ่มนั้นเป็นความรู้สึกที่สมาชิกกลุ่มรับรู้เกี่ยวกับความใกล้ชิดเชื่อมโยงกัน ซึ่งในกลุ่มวัยเด็กก็ต้องการ

เวลาที่จะทำความรู้จักเพื่อให้เกิดความคุ้นเคย ผ่านการทำกิจกรรมที่เสริมสร้างความคุ้นเคยและการเปิดเผยตนเองโดยการกระตุ้นความสนใจในความรู้สึกและความคิดของผู้อื่นเช่นกัน (Van-Velsor, 2017)

ในประเทศไทยได้มีการศึกษาการเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและทักษะการทำงานแบบร่วมมือกันในผู้เรียนไว้หลากหลายวิธี เช่น การฝึกการกำกับอารมณ์ (ปริณดา เลิศศรีมงคล, 2554) การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมตามแนวรูปแบบทีม เกม ทัวร์นาเมนต์ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคลโดยตรง (ประไพพิมพ์ สุขพลี, 2550) ใช้การแสดงบทบาทสมมติ (ปิยะรัตน์ เรืองแสง, 2546) ใช้การปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนออนไลน์ในสถานการณ์จำลอง (ดวงธิดา รักษาแก้ว, 2552) การฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม (เกศสุตา อินทรโอสธ, 2546; ระวีวรรณ คำสม, 2542; วศินี มุกตอกไม้, 2541) ใช้กิจกรรมการแนะแนวกลุ่ม (ศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย, 2533) ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่มีการศึกษาใดที่เน้นการส่งเสริมการเปิดเผยตนเองที่มีต่อการเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและทักษะการทำงานแบบร่วมมือในวัยเด็กโดยตรง อีกทั้งทักษะการสื่อสารในเด็กประถมช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 1-3) ที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่นึกคิดไปใช้อธิบายสื่อสารความต้องการของตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) มีความเกี่ยวข้องกับการเปิดเผยตนเอง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน (Altman & Taylor, 1973; Buhrmester & Prager, 1995; Collins & Miller, 1994; Parker et al., 2006) ตลอดจนการเสริมสร้างทักษะการทำงานแบบร่วมมือ (Elias et al., 1989; Johnson, 1973; Rosenfeld & Gilbert, 1989; Sprecher et al., 2013a) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเปิดเผยตนเองที่มีต่อการเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและทักษะการทำงานแบบร่วมมือในวัยเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน และทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลของโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) แบบสองกลุ่มวัดผลก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วยกิจกรรมจำนวน 10 กิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมใช้เวลาทำกิจกรรมครั้งละ 50 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในคาบโฮมรูมและคาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง 20 นาที (500 นาที) มีการทดสอบก่อนการใช้โปรแกรม 1 สัปดาห์ และทดสอบหลังการใช้โปรแกรมภายในวันที่เสร็จสิ้นการทำกิจกรรมวันสุดท้าย และทำการทดสอบเพื่อติดตามผลหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองจำนวน 2 สัปดาห์ ด้วยแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน และแบบวัดทักษะการทำงานแบบร่วมมือ

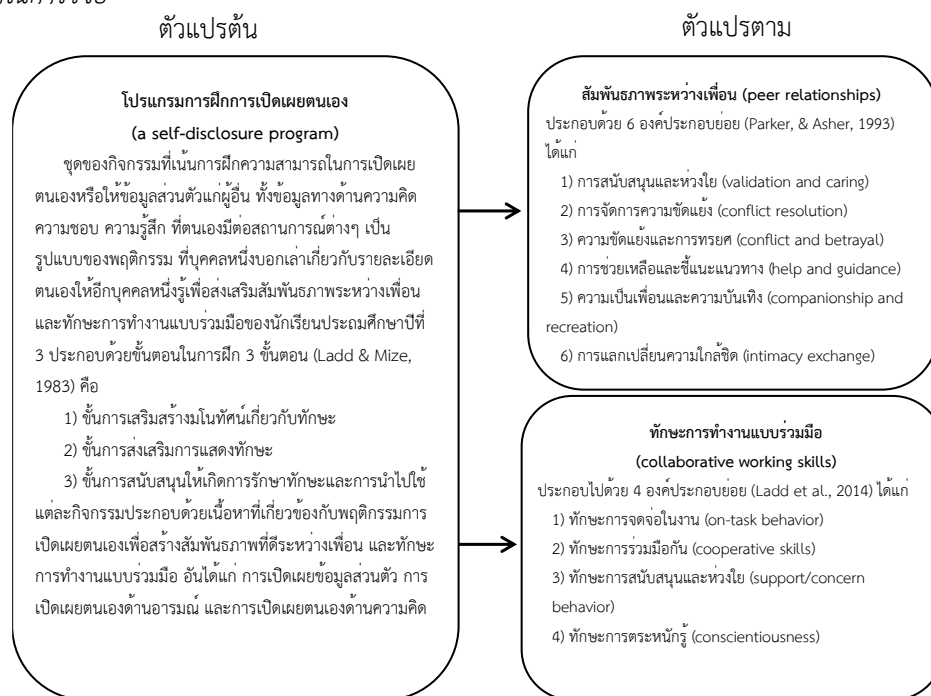
กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยตนเองที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน และทักษะการทำงานแบบร่วมมือดังที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังปรากฏใน

ภาพ 1

ภาพ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย 1) นักเรียนในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองมีคะแนนการประเมินสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและคะแนนการประเมินทักษะการทำงานแบบร่วมมือ หลังการเข้าร่วมโปรแกรมและระยะติดตามผลสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) นักเรียนในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองมีคะแนนการประเมินสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและคะแนนการประเมินทักษะการทำงานแบบร่วมมือ หลังการเข้าร่วมโปรแกรมและระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประชากร นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 3,194 คน

ตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนสังกัดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายลำดับขั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ผู้วิจัยใช้แบบวัดคุณภาพของมิตรภาพที่พัฒนาจากแบบวัด Friendship Quality Questionnaire: FQQ ของ (Parker & Asher, 1993) เป็นแบบวัดการรับรู้ของเด็กเกี่ยวกับคุณภาพของมิตรภาพที่มีกับเพื่อนของพวกเขา มีลักษณะเป็นแบบวัดประมาณค่า 5 ระดับ (5-point Likert scale) จำนวน 40 ข้อ ลำดับในการประเมินตั้งแต่ 0-4 (0=ไม่จริงเลย, 1=ค่อนข้างไม่จริง, 2=จริงและไม่จริงพอ ๆ กัน, 3=ค่อนข้างจริง, 4=จริงที่สุด) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การสนับสนุนและ

ห่วงใย (validation and caring) 2) การจัดการความขัดแย้ง (conflict Resolution) 3) ความขัดแย้งและการทรยศ (conflict and Betrayal) 4) การช่วยเหลือและชี้แนะแนวทาง (help and guidance) 5) ความเป็นเพื่อนและความบันเทิง (companionship and recreation) และ 6) การแลกเปลี่ยนความใกล้ชิด (intimacy exchange) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ทั้งหมด 33 ข้อ และต่ำกว่า 0.6 ทั้งหมด 7 ข้อ ซึ่งได้ปรับแก้ข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ มีค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายใน (Cronbach's Alpha) เท่ากับ .884

2. แบบวัดทักษะการทำงานแบบร่วมมือ ผู้วิจัยใช้แบบวัดทักษะการทำงานแบบร่วมมือที่พัฒนาจากแบบวัด Grade-School Children's Social Collaborative Skills (Ladd et al., 2014) เป็นแบบวัดการรับรู้ของเด็กเกี่ยวกับทักษะการทำงานแบบร่วมมือที่มีต่อเพื่อนของเขา มีลักษณะเป็นแบบวัดแบบประมาณค่า 4 ระดับ (4-point scale) จำนวน 11 ข้อ ลำดับในการประเมินตั้งแต่ 0-3 (0=ไม่เคย, 1=แทบจะไม่เคย, 2=เคยเป็นบางครั้ง, 3=แทบจะตลอดเวลา) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ความจดจ่อในงาน (on task) 2) ความร่วมมือกัน (cooperative) 3) การสนับสนุนและความห่วงใย (support and concern) และ 4) ความตระหนักรู้ (conscientiousness) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไปทุกข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายใน (Cronbach's Alpha) เท่ากับ .882

3. โปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นชุดของกิจกรรมที่เน้นการส่งเสริมสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและทักษะการทำงานแบบร่วมมือ ตามแนวคิดการส่งเสริมสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน (Buhrmester & Prager, 1995) และแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานแบบร่วมมือของ (Johnson, 1973) ร่วมกับกระบวนการเปิดเผยตนเองตามโมเดลการตัดสินใจที่จะเปิดเผยตนเอง (disclosure decision model) ของ (Omarzu, 2000) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามโมเดลการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมสำหรับการเสริมสร้างทักษะทางสังคม (Cognitive-Social Learning Model of Social-Skill Training) ซึ่งเป็นเทคนิคการส่งเสริมทักษะทางสังคมตามแนวคิดการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Bandura สามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับนักเรียนในวัยเด็กตอนกลาง (Ladd & Mize, 1983) วางแผนขั้นตอนในการฝึกการเปิดเผยตนเองในวัยเรียน โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นการเสริมสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับทักษะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทราบและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเผยตนเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะและกลยุทธ์ในการแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางสังคมในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและการทำงานร่วมกัน 2) ขั้นการส่งเสริมการแสดงทักษะ เพื่อเพิ่มทักษะความสามารถในการเปิดเผยตนเองโดยการปรับปรุงทักษะที่บกพร่องให้ดีขึ้น โดยให้โอกาสผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้ทักษะในบริบทที่กำหนดให้โดยการช่วยเหลือของผู้สอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงทักษะที่ถูกต้องและลดปัจจัยหรือสถานการณ์ที่อาจทำให้เกิดความสับสนหรือยับยั้งความพยายามในการแสดงพฤติกรรม การจัดให้มีการฝึกใช้ทักษะในบริบทที่สามารถควบคุมได้ ร่วมกับการให้คำแนะนำระหว่างการฝึกฝนทักษะ และการนำเสนอตัวแบบ โดยในระหว่างการฝึกการเปิดเผยตนเองผู้สอนจะมีการประเมินและการให้ผลป้อนกลับแก่ผู้เรียนร่วมด้วย เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมและทำให้เกิดความรู้สึกของการรับรู้ความสามารถของตนเอง 3) ขั้นสนับสนุนให้เกิดการรักษาทักษะและการนำไปใช้ โดยผลักดันให้ผู้เรียนเกิดการเพิ่มขึ้นของความเป็นอิสระในการแสดงพฤติกรรมและการประเมินตนเอง เพื่อให้เกิดการคงไว้ซึ่งทักษะและการแผ่ขยายทักษะ ผู้วิจัยได้สังเกตและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทและลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาโดยการเข้าไปสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนในโรงเรียน เพื่อการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติทั้งหมด 10 กิจกรรม มีการตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่ม

ตัวอย่าง จำนวน 2 กิจกรรม เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและประสิทธิภาพของกิจกรรมที่จะใช้เพื่อฝึกการเปิดเผยตนเองในเด็ก และนำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองก่อนนำไปใช้จริง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยทั้ง 2 ข้อ โดยมีรายละเอียดของผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรพหุนาม (MANOVA) เพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์อิทธิพลของโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองที่ส่งผลต่อคะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและคะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล โดยทำการตรวจสอบการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมตริกความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของประชากร (Homogeneity of Variance Covariance Matrices) โดยใช้สถิติทดสอบ Box's M และการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม (Multivariate Tests) โดยเลือกใช้สถิติ Pillai's Trace เมื่อพบว่าข้อตกลงเบื้องต้นเป็นไปตามเงื่อนไข จึงทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติ MANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (Tests of Between-Subjects Effects) พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองและนักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนการประเมินสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและคะแนนการประเมินทักษะการทำงานแบบร่วมมือ หลังการเข้าร่วมโปรแกรมและระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยในระยะหลังการทดลองคะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=16.279, p<.001$) และในระยะติดตามผลมีคะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=10.721, p=.002$) ในระยะหลังการทดลองคะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=29.291, p<.001$) และในระยะติดตาม ผลคะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=24.275, p<.001$) จากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Pairwise Comparisons) ด้วยวิธีการ Least Significant Difference ภายหลังการทดสอบรวม ระหว่างคะแนนการประเมินสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและคะแนนการประเมินทักษะการทำงานแบบร่วมมือในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ได้ผลดังแสดงผลในตาราง 1

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (TEST OF BETWEEN-SUBJECTS EFFECTS) ของคะแนนการประเมินสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและคะแนนการประเมินทักษะการทำงานแบบร่วมมือ ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	SS	Df	MS	F	Sig	ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่
ระหว่างกลุ่ม	PRQ	24.025	1	24.025	.043	.838	ป.3/6 > ป.3/5
	PostPRQ	7425.625	1	7425.625	16.279	.000*	ป.3/6 > ป.3/5
	FOLPRQ	4473.225	1	4473.225	10.721	.002*	ป.3/6 > ป.3/5
	CSQ	4.225	1	4.225	.088	.768	ป.3/6 > ป.3/5
	PostCSQ	739.600	1	739.600	29.291	.000*	ป.3/6 > ป.3/5
	FOLCSQ	632.025	1	632.025	24.275	.000*	ป.3/6 > ป.3/5

ตาราง 1 (ต่อ)

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (TEST OF BETWEEN-SUBJECTS EFFECTS) ของคะแนนการประเมินสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและคะแนนการประเมินทักษะการทำงานแบบร่วมมือ ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	SS	Df	MS	F	Sig	ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่
ความคาดเคลื่อน	PRQ	21443.750	38	564.309			
	PostPRQ	17333.750	38	456.151			
	FOLPRQ	15855.750	38	417.257			
	CSQ	1820.550	38	47.909			
	PostCSQ	959.500	38	25.250			
	FOLCSQ	989.350	38	26.036			
รวม	PRQ	341341.000	40				
	PostPRQ	488085.000	40				
	FOLPRQ	469981.000	40				
	CSQ	21761.000	40				
	PostCSQ	28428.000	40				
	FOLCSQ	27887.000	40				

หมายเหตุ: PRQ คือ คะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนก่อนการทดลอง, PostPRQ คือ คะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนหลังการทดลอง, FOLPRQ คือ คะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนระยะติดตามผล, CSQ คือ คะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือก่อนการทดลอง, PostCSQ คือ คะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือหลังการทดลอง, FOLCSQ คือ คะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือระยะติดตามผล

2. ผลการวิเคราะห์วิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรพหุนามแบบวัดซ้ำ (repeated MANOVA) เพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 เริ่มจากการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม (Multivariate Tests) พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและคะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือในแต่ละช่วงเวลาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Wilks' Lambda=.017, $F=230.031$, $p<.001$) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการวัดแต่ละครั้งของข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ โดยใช้สถิติ Mauchly's Test of Sphericity พบว่าความแปรปรวนในการวัดแต่ละครั้งของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนไม่แตกต่างกันนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p=.604$) ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรพหุนามแบบวัดซ้ำ ในขณะที่ความแปรปรวนในการวัดแต่ละครั้งของคะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือแตกต่างกันนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p<.001$) จากนั้นเมื่อพิจารณาผลวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรพหุนามแบบวัดซ้ำของค่าเฉลี่ยคะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนในกลุ่มทดลองจำแนกตามช่วงเวลาโดยใช้สถิติ Sphericity Assumed พบว่าการวัดในช่วงเวลาที่แตกต่างกันระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลในกลุ่มทดลอง มีอิทธิพลทำให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=567.718$, $p<.001$) และผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรพหุนามแบบวัดซ้ำของค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือในกลุ่มทดลองจำแนกตามช่วงเวลาโดยใช้สถิติ Greenhouse-Geisser พบว่าการวัดในช่วงเวลาที่แตกต่างกันระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลในกลุ่มทดลอง มีอิทธิพลทำให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือมีความแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=33.684$, $p<.001$) จากนั้นเพื่อตรวจสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least square difference (LSD) ผลการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p<.001$) ค่าเฉลี่ยคะแนนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนในระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p<.001$) ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p<.001$) ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการทำงานแบบร่วมมือในระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p<.001$)

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์คะแนนการประเมินสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและคะแนนการประเมินทักษะการทำงานแบบร่วมมือ ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล ในกลุ่มทดลอง

แหล่ง ความ แปรปรวน	การวัด	SS	Df	MS	F	Sig	ผลการ เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยรายคู่
ช่วงเวลา	สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน						หลัง > ก่อน
	Sphericity Assumed	11217.900	2	5608.950	567.718	.000*	ติดตามผล > ก่อน
	ทักษะการทำงานแบบร่วมมือ						หลัง > ก่อน
	Greenhouse-Geisser	699.033	1.015	688.628	33.684	.000*	ติดตามผล > ก่อน
ความคาด เคลื่อน	สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน						
	Sphericity Assumed	375.433	38	9.880			
	ทักษะการทำงานแบบร่วมมือ						
	Greenhouse-Geisser	394.300	19.287	20.444			

อภิปรายผล

1. ผลของโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนเพิ่มขึ้นในกลุ่มนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเอง อันเนื่องมาจากการฝึกขั้นตอนในการพัฒนาทักษะสังคมจากการฝึกปฏิบัติตามโมเดลการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมเพื่อการเสริมสร้างทักษะทางสังคม (cognitive-social learning model of social-skill training) ซึ่งเป็นเทคนิคการส่งเสริมทักษะทางสังคมตามแนวคิดการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Bandura ที่สามารถนำมาใช้ได้ อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในวัยเด็กตอนกลาง (Bierman et al., 2017; Goldstein & McGinnis, 1997; Ladd & Mize, 1983; McGinnis & Goldstein, 1997, 2003) ในงานวิจัยนี้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนที่ดีขึ้น เนื่องจากพวกเขาได้รับโอกาสในการฝึกการเปิดเผยตนเอง โดยกระบวนการเปิดเผยตนเองนั้นเป็นการเสริมสร้างความใกล้ชิดและความคุ้นเคยสนิทสนมในความสัมพันธ์ โดยนักเรียนที่รู้จักกันผิวนั้น การเปิดเผยเกี่ยวกับข้อมูลที่มีความคล้ายคลึงกันทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมโยงกันภายในชั้นระหว่างพวกเขา (Buhrmester & Prager, 1995; Laurenceau et al., 1998) หลังจากรู้จักกันแล้วการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นส่วนตัวเกี่ยวกับตนเองมากขึ้นจะสร้างประสบการณ์ของความคุ้นเคยสนิทสนมในการพัฒนาความสัมพันธ์ (Altman & Taylor, 1973) และเป็นการรักษาความคุ้นเคยกันและความสัมพันธ์ที่รู้จักกันดีอย่างเพื่อนที่สนิทอยู่แล้วด้วย (Prager et al., 1989) ผลของฝึกการเปิดเผยตนเองจะเห็นได้ว่าการเปิดเผยตนเองมีผลในการพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ในการสร้างความใกล้ชิดสนิทสนม ความไว้วางใจเชื่อใจกัน และความชอบให้เกิดขึ้นระหว่างกัน ซึ่งมีประโยชน์ทั้งในการเริ่มพัฒนาความสัมพันธ์ และการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้คงอยู่ เมื่อบุคคลเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตนเองมากขึ้น ลักษณะของการสื่อสารก็จะมี

ความเป็นส่วนตัวที่แสดงถึงความคุ้นเคยกันมากขึ้น ในทำนองเดียวกันถ้าบุคคลถูกกีดกันหรือได้รับผลที่ไม่ดีจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของตนเอง การสื่อสารก็จะมีลักษณะของความคุ้นเคยใกล้ชิดกันน้อยและมีความเป็นทางการมากขึ้น (Regan, 2011) การเปิดเผยตนเองนั้นมีความเกี่ยวข้องกับความสุข ความคุ้นเคย และความใกล้ชิด (Sprecher & Hendrick, 2004; Sprecher et al., 2013a; Sprecher et al., 2013b; Sprecher et al., 2018; Vittengl & Holt, 2000) บุคคลมีแนวโน้มที่จะถูกชอบจากบุคคลที่ตนเองเปิดเผยด้วย และบุคคลมีแนวโน้มที่จะเปิดเผยตนเองกับบุคคลที่ตนเองชอบมากกว่าบุคคลที่ตนเองไม่ชอบ และบุคคลมีแนวโน้มที่จะชอบผู้อื่นมากขึ้นเมื่อเขาได้เปิดเผยข้อมูลที่เป็นส่วนตัวของตนเอง (Collins & Miller, 1994; Regan, 2011)

โปรแกรมการเปิดเผยตนเองทำให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้ฝึกใช้การเปิดเผยตนเองเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการทำความรู้จักกับผู้อื่น (Derlega et al., 2001; Derlega et al., 2008; Gamble & Gamble, 2014; Regan, 2011) นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมใช้ทักษะในการแสดงออกถึงความเกี่ยวข้องกันด้วยการเปิดเผยตนเองที่ช่วยทำให้ผู้อื่นที่เป็นคู่สนทนาเปิดเผยตนเองกลับมาง่ายดายขึ้น โดยการแบ่งปันข้อมูลความสนใจ ความชอบ หรือประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน ในระหว่างการทำกิจกรรม และหลังการทำกิจกรรม การเปิดเผยตนเองส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนในแง่ของการสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน นักเรียนที่มีการเปิดเผยตนเองอย่างเหมาะสมจะช่วยเพิ่มความเชื่อใจระหว่างกันได้ (Buhrmester & Prager, 1995; Wheelless & Grotz, 1977) อีกทั้งการเปิดเผยตนเองที่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคล และการแสดงออกถึงการยอมรับจากบุคคลที่ตนเองเปิดเผยด้วย ก็จะทำให้เกิดความเชื่อใจต่อบุคคลนั้นขึ้นมา (Johnson & Noonan, 1972) การเปิดเผยตนเอง ในแง่ของมิตรภาพในวัยเด็กและวัยรุ่นนั้นจะทำให้ความสัมพันธ์เหนียวแน่นเข้มแข็งขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป เพราะพวกเขาได้พัฒนาความเข้าใจและความเชื่อใจให้เกิดขึ้นระหว่างกัน ซึ่งความเชื่อใจนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน (Hartup, 1992, 1996)

2. ผลของโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองที่มีต่อทักษะการทำงานแบบร่วมมือ ผลของคะแนนการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนกลุ่มที่เข้าร่วมการทดลองเพิ่มขึ้นและมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมนั้น แสดงให้เห็นว่า การเปิดเผยตนเองเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญอย่างมากในการทำงานแบบร่วมมือเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนที่มีการเปิดเผยตนเองจะเกิดความรู้สึกสนิทสนมและเชื่อใจซึ่งกันและกัน โดยการเปิดเผยตนเองเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีระหว่างกันและสร้างความไว้วางใจกับผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับ Johnson (1973) ที่ระบุว่าในกรณีที่จำเป็นต้องทำงานแบบร่วมมือกับผู้อื่นให้มีประสิทธิภาพนั้น บุคคลจะต้องมีทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการเปิดเผยตนเองเพื่อสร้างความไว้วางใจกับผู้อื่น โดยเริ่มจากการที่บุคคลเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับแนวคิด อารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับงานที่ต้องทำร่วมกัน วิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน หรือวิธีการที่แต่ละคนจะใช้ในการทำงานร่วมกัน ลำดับถัดไปคือการที่แต่ละคนในสถานการณ์ที่ต้องทำงานร่วมกันตอบสนองด้วยการยอมรับซึ่งกันและกัน จากนั้นเกิดการเปิดเผยตนเองอย่างเท่าเทียมกันทั้งสองฝ่ายหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลส่วนตัวซึ่งกันและกันซึ่งเป็นการสร้างและการรักษาความเชื่อใจในสถานการณ์ที่ต้องทำงานร่วมกัน (Sprecher et al., 2013) การที่บุคคลจะมีความสามารถในการเปิดเผยความรู้สึกและความคิดเห็นส่วนตัวที่มากขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับการตระหนักรู้ในตนเองและการยอมรับตนเองของพวกเขา (Johnson, 1973) ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สามารถเกิดขึ้นผ่านกระบวนการการเปิดเผยตนเอง

การทำงานแบบร่วมมือต้องอาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมที่ทำให้การทำงานแบบร่วมมือมีประสิทธิภาพ (Beal et al., 2003; Johnson & Johnson, 2014; Mullen & Copper, 1994) ซึ่งนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการเปิดเผยตนเองมีโอกาพัฒนาความเป็นอันหนึ่ง

อันเดียวกัน (Elias et al., 1989; Rosenfeld & Gilbert, 1989; Stokes et al., 1983) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือความเหนียวแน่นในกลุ่มนั้นเป็นความรู้สึกที่สมาชิกกลุ่มรับรู้เกี่ยวกับความใกล้ชิดเชื่อมโยงกัน การเปิดเผยตนเองอย่างเป็นธรรมชาติและมีความซื่อสัตย์มีความเชื่อมโยงกับความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่สูงในบริบทการเรียนรู้ในชั้นเรียน (Rosenfeld & Gilbert, 1989) ซึ่งสามารถพบได้ในระหว่างการเข้าร่วมโปรแกรมการเปิดเผยตนเอง สอดคล้องกับที่ Elias et al. (1989) ให้ข้อเสนอแนะว่า การเปิดเผยตนเองนั้นเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคคลซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญในการทำความเข้าใจกระบวนการกลุ่มในบริบทของการทำงานร่วมกัน การเปิดเผยตนเองนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตอบสนองของบุคคลต่อสมาชิกกลุ่มในการจัดการกลุ่มเพื่อให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การเปิดเผยตนเองเกี่ยวกับความเป็นจริง อารมณ์ความรู้สึก และความคิดที่เกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน นั้นส่งผลทางบวกต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่ม การยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของงาน รวมถึงประสิทธิภาพในการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งการทำงานร่วมกันในกลุ่ม วัยเด็กก็ต้องการเวลาที่จะทำความรู้จักเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยเช่นกัน ผ่านการทำกิจกรรมที่เสริมสร้างความคุ้นเคยและการเปิดเผยตนเองโดยการกระตุ้นความสนใจในความรู้สึกและความคิดของผู้อื่น (Van Velsor, 2017) ซึ่งเกิดขึ้นได้จากการฝึกการเปิดเผยตนเองที่เกิดขึ้นนั่นเอง

โปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองช่วยพัฒนาทักษะการทำงานแบบร่วมมือที่มีประสิทธิภาพขึ้นซึ่งสอดคล้องกับเอกสารงานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยตนเองและการทำงานร่วมกันที่พบว่า การเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์กับทักษะการทำงานแบบร่วมมือเป็นการสร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างกัน (Johnson, 1973; Sprecher et al., 2013a; Sprecher et al., 2013b) และเป็นการสร้างความอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มเมื่อมีการมอบหมายให้ทำงานร่วมกัน (Elias et al., 1989; Rosenfeld & Gilbert, 1989; Stokes et al., 1983)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โปรแกรมการเปิดเผยตนเองนี้ถูกออกแบบมาเพื่อใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในคาบเรียนแนะแนว โฮมรูม และกิจกรรมการพัฒนาตนเอง กิจกรรมที่ใช้ในแต่ละครั้งประสบความสำเร็จสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาในช่วงชั้นที่สูงขึ้นไปในช่วงชั้นที่ 2 ระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ซึ่งเป็นกลุ่มที่พัฒนาการคิดวิเคราะห์ในระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้

1.2 การใช้โปรแกรมการเปิดเผยตนเองเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้น การพิจารณาเนื้อหาที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงลักษณะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นรายบุคคลร่วมกับลักษณะภาพรวมของนักเรียนในโรงเรียนประกอบกัน เพื่อสร้างแรงจูงใจที่จะกระตุ้นการเปิดเผยตนเองของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับผลการทดลองในครั้งนี้เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและทักษะการทำงานแบบร่วมมืออาจมีความเกี่ยวข้องกัน ซึ่งผู้ที่สนใจสามารถศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพิ่มเติมในการวิจัยครั้งต่อไป

2.2 ผู้วิจัยสามารถนำโปรแกรมการฝึกการเปิดเผยตนเองไปประยุกต์ใช้ในการทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะ เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเปิดเผยตนเองที่เหมาะสมเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ เช่น ในเด็กที่มีลักษณะขี้อาย ไม่กล้าแสดงออก หรือเด็กมีปัญหาในการทำความรู้จักและสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกศสุตา อินทรโอสธ. (2546). ผลของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านครอง 3 (ตรุณศึกษา) จังหวัดนครนายก [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. Thai Library Integrated System (THAILIS).
- ดวงธิดา รักษาแก้ว. (2552). ผลของปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนออนไลน์ในสถานการณ์จำลอง ที่มีต่อทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. ศูนย์ข้อมูลการวิจัย Digital วช.
- ประไพพิมพ์ สุขพลี. (2550). ผลของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ตามแนวรูปแบบทีม เกม ทัวนาเมนต์ ที่มีต่อการพัฒนาความรู้เรื่องการสื่อสาร เพื่อรักษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. ศูนย์ข้อมูลการวิจัย Digital วช.
- ปิยะรัตน์ เรืองแสง. (2546). ผลของการแสดงบทบาทสมมติต่อการสื่อสารระหว่างบุคคล ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. ศูนย์ข้อมูลการวิจัย Digital วช..
- ปรินดา เลิศศรีมงคล. (2554). ผลของโปรแกรมฝึกการกำกับอารมณ์ที่มีทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/21969>
- ระวีวรรณ คำสม. (2542). ผลของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมโดยใช้กลุ่มช่วยเหลือเพื่อนที่มีต่อการปฏิบัติงานกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จังหวัดนครปฐม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วศินี มุกตอกไม้. (2541). การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมที่มีต่อสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบึงบา อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภลักษณ์ สัตย์เพียรพราย. (2533). ผลของการใช้กิจกรรมการแนะแนวกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/28595>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต บูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้. ใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กระทรวงศึกษาธิการ.

ภาษาอังกฤษ

- Altman, I., & Taylor, D. (1973). *Social penetration theory*. Holt, Rinehart & Mnston.
- Baines, E., Rubie-Davies, C., & Blatchford, P. (2009). Improving pupil group work interaction and dialogue in primary classrooms: results from a year-long intervention study. *Cambridge Journal of Education*, 39(1), 95-117.
- Beal, D. J., Cohen, R. R., Burke, M. J., & McLendon, C. L. (2003). Cohesion and performance in groups: a meta-analytic clarification of construct relations. *Journal of applied psychology*, 88(6), 989-1004.
- Bierman, K. L., Greenberg, M. T., Coie, J. D., Dodge, K. A., Lochman, J. E., & McMahon, R. J. (2017). *Social and emotional skills training for children: The fast track friendship group manual*. Guilford Publications.
- Buhrmester, D., & Prager, K. (1995). Patterns and functions of self-disclosure during childhood and adolescence. In K. J. Rotenberg (Ed.), *Cambridge studies in social and emotional development: Disclosure processes in children and adolescents* (pp. 10-56). Cambridge University Press.
- Bukowski, W. M., Laursen, B., & Rubin, K. H. (2018). *Handbook of peer interactions, relationships, and groups* (2nd ed.). Guilford Publications.
- Bukowski, W. M., Motzoi, C., & Meyer, F. (2009). Friendship as process, function, and outcome. In W. M. Bukowski, B. Laursen, K. H. Rubin (Eds.), *Handbook of peer interactions, relationships, and groups* (pp. 217-231). Guildford Press.
- Collins, N. L., & Miller, L. C. (1994). Self-disclosure and liking: a meta-analytic review. *Psychological bulletin*, 116(3), 457-475.
- Cronin, A., & Mandich, M. (2016). *Human development and performance throughout the lifespan* (2nd ed.). Cengage Learning.
- Derlega, V. J. (1984). Self-disclosure and intimate relationships. In V. J. Derlega (Ed.), *Communication, intimacy, and close relationships* (pp. 1-9). Academic Press.
- Derlega, V. J., Winstead, B. A., Mathews, A., & Braitman, A. L. (2008). Why does someone reveal highly personal information? Attributions for and against self-disclosure in close relationships. *Communication Research Reports*, 25(2), 115-130.
- Derlega, V. J., Winstead, B. A., Wong, P. T. P., & Greenspan, M. (1987). Self-disclosure and relationship development: An attributional analysis. In M. E. Roloff & G. R. Miller (Eds.), *Sage annual reviews of communication research, Vol. 14. Interpersonal processes: New directions in communication research* (p. 172-187). Sage Publications, Inc.
- DeVito, J. A. (2014). *Human communication: The basic course* (12th ed.). Pearson Education.
- Elias, F. G., Johnson, M. E., & Fortman, J. B. (1989). Task-focused self-disclosure: Effects on group cohesiveness, commitment to task, and productivity. *Small Group Behavior*, 20(1), 87-96.

- Gamble, T. K., & Gamble, M. (2014). *Interpersonal communication: Building connections together*. SAGE Publications.
- Guerrero, L. K., Andersen, P. A., & Afifi, W. A. (2017). *Close encounters: Communication in relationships* (5th ed.). Sage Publications.
- Hartup, W. W. (1992). Peer relations in early and middle childhood. In V. B. Van Hasselt & M. Hersen (Eds.), *Handbook of social development* (pp. 257-281). Springer.
- Hartup, W. W. (1996). The company they keep: Friendships and their developmental significance. *Child development*, 67(1), 1-13.
- Johnson, D. W. (1973, March 29). *Interpersonal skills for cooperative work* [Paper Presentation]. The biennial meeting of the Society for Research in Child Development, Philadelphia, Pennsylvania. <https://eric.ed.gov/?id=ED078911>
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2014). Cooperative learning in 21st century. *Anales de Psicología/Annals of Psychology*, 30(3), 841-851.
- Johnson, D. W., & Noonan, M. P. (1972). Effects of acceptance and reciprocation of self-disclosures on the development of trust. *Journal of Counseling Psychology*, 19(5), 411-416.
- Keenan, T., Evans, S., & Crowley, K. (2016). *An introduction to child development*: Sage.
- Ladd, G. W., Kochenderfer-Ladd, B., Visconti, K. J., Ettekal, I., Sechler, C. M., & Cortes, K. I. (2014). Grade-school children's social collaborative skills: Links with partner preference and achievement. *American Educational Research Journal*, 51(1), 152-183.
- Ladd, G. W., & Mize, J. (1983). A cognitive-social learning model of social-skill training. *Psychological review*, 90(2), 127-157.
- Laurenceau, J.-P., Barrett, L. F., & Pietromonaco, P. R. (1998). Intimacy as an interpersonal process: The importance of self-disclosure, partner disclosure, and perceived partner responsiveness in interpersonal exchanges. *Journal of personality social psychology*, 74(5), 1238-1251.
- McGinnis, E., & Goldstein, A. P. (1997). *Skillstreaming the elementary school child: New strategies and perspectives for teaching prosocial skills* (Revised ed.). Research Press.
- McGinnis, E., & Goldstein, A. P. (2003). *Skillstreaming in early childhood: New strategies and perspectives for teaching prosocial skills*. Research Press.
- Mullen, B., & Copper, C. (1994). The relation between group cohesiveness and performance: An integration. *Psychological bulletin*, 115(2), 210-227.
- Omarzu, J. (2000). A disclosure decision model: Determining how and when individuals will self-disclose. *Personality and Social Psychology Review*, 4(2), 174-185.
- Parker, J. G., & Asher, S. R. (1993). Friendship and friendship quality in middle childhood: Links with peer group acceptance and feelings of loneliness and social dissatisfaction. *Developmental psychology*, 29(4), 611-621.

- Parker, J. G., Rubin, K. H., Erath, S. A., Wojslawowicz, J. C., & Buskirk, A. A. (2006). Peer relationships, child development, and adjustment: A developmental psychopathology perspective. In D. Cicchetti & D. J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology, Theory and method Vol. 1* (2nd ed) (pp. 419-493). John Wiley & Sons, Inc.
- Prager, K. J., Fuller, D. O., & Gonzalez, A. S. (1989). The Function of Self-Disclosure. *Journal of Social Behavior and Personality*, 4(5), 563-580.
- Regan, P. (2011). *Close relationships*. Routledge.
- Rosenfeld, L. B., & Gilbert, J. R. (1989). The measurement of cohesion and its relationship to dimensions of self-disclosure in classroom settings. *Small Group Behavior*, 20(3), 291-301.
- Saavedra, A. R., & Opfer, V. D. (2012). Learning 21st-century skills requires 21st-century teaching. *Phi Delta Kappan*, 94(2), 8-13.
- Semrud-Clikeman, M. (2007). *Social Competence in Children*. Springer.
- Sprecher, S., & Hendrick, S. S. (2004). Self-disclosure in intimate relationships: Associations with individual and relationship characteristics over time. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23(6), 857-877.
- Sprecher, S., Treger, S., & Wondra, J. D. (2013a). Effects of self-disclosure role on liking, closeness, and other impressions in get-acquainted interactions. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(4), 497-514.
- Sprecher, S., Treger, S., Wondra, J. D., Hilaire, N., & Wallpe, K. (2013b). Taking turns: reciprocal self-disclosure promotes liking in initial interactions. *Journal of Experimental Social Psychology*, 49(5), 860-866.
- Sprecher, S., Wenzel, A., & Harvey, J. (2018). Self-Disclosure and Starting a Close Relationship. In *Handbook of Relationship Initiation* (pp. 164-185). Psychology Press.
- Stehlik, T. (2018). *Educational Philosophy for 21st Century Teachers*. Springer International Publishing.
- Stokes, J. P., Fuehrer, A., & Childs, L. (1983). Group members' self-disclosures: Relation to perceived cohesion. *Small Group Behavior*, 14(1), 63-76.
- Tardy, C. H., & Dindia, K. (2006). Self-disclosure: Strategic revelation of information in personal and professional relationships. In O. Hargie (Ed.), *The handbook of communication skills* (pp. 229-266). Routledge.
- Van-Velsor, P. (2017). Let's all play together nicely: Facilitating collaboration in children's groups. *The Journal for Specialists in Group Work*, 42(4), 299-315.
- Vittengl, J. R., & Holt, C. S. (2000). Getting acquainted: The relationship of self-disclosure and social attraction to positive affect. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(1), 53-66.
- Wentzel, K. R. (2017). Peer relationships, motivation, and academic performance at school.

- Wentzel, K. R., & Watkins, D. E. (2002). Peer relationships and collaborative learning as contexts for academic enablers. *School Psychology Review*, 31(3), 366-377.
- Wheeless, L. R., & Grotz, J. (1977). The measurement of trust and its relationship to self-disclosure. *Human Communication Research*, 3(3), 250-257.
- Wood, J. T. (2012). *Communication in our lives* (6th ed.). Wadworths.